

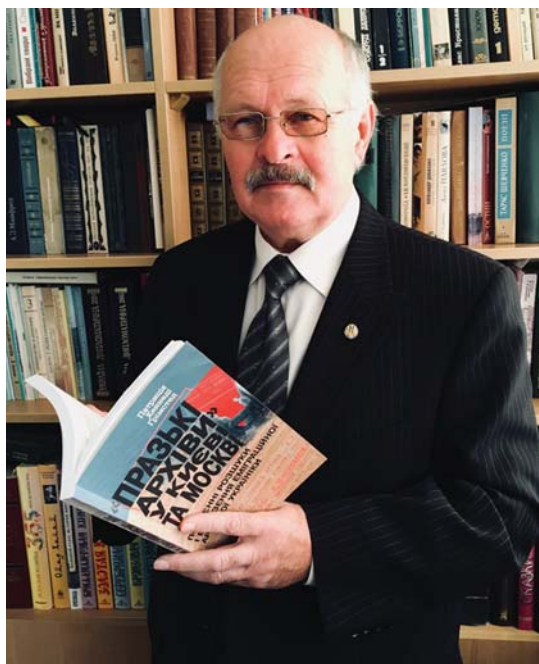
М. Г. ЩЕРБАК*

ІСТОРИКУ І АРХІВІСТУ ЮРІЮ КУЛІНІЧУ – 70

Цього року свій 70-річний ювілей відсвяткував український історик, архівіст, Заслужений працівник культури України – Юрій Якович Кулініч.

Народився Юрій 9 травня 1948 р. у м. Києві в родині військового лікаря, полковника медичної служби Якова Федоровича Кулініча та вчительки – Марії Пилипівни Кулініч. Після закінчення школи та проходження військової служби, у 1971 р. вступив на історичний факультет Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка. Під час навчання працював у Музеї книги та книгодрукування (1972–1973), Києво-Печерському історико-культурному заповіднику на посаді лаборанта (1973–1974), Київській обласній раді по туризму та екскурсіям на посаді інструктора організаційного відділу (1974–1977).

Закінчивши університет та ставши дипломованим істориком, Юрій Якович розпочав свій кар'єрний шлях із роботи у системі Міністерства культури УРСР на посадах завідувача сектору інспекції науково-методичного відділу охорони пам'яток культури при

* Щербак Микола Григорович – доктор історичних наук, професор кафедри архівознавства та спеціальних галузей історичної науки Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Голова Спілки архівістів України.

Державному історичному музеї УРСР (1977–1983), старшого інспектора відділу охорони пам'яток культури Головного управління культурно-просвітницьких установ (1983–1984) та завідувача наукового відділу охорони пам'яток культури при Музеї історії Києва (1984–1986). Безпосередньо займаючись питаннями обліку та збереження пам'яток культури та історії нашої країни, Ю. Я. Кулініч утвердився у своїх переконаннях щодо важливості та великого значення культурного надбання для розвитку та процвітання держави, а також необхідності забезпечення збереженості історико-культурної спадщини для майбутніх поколінь.

У 1986 р. Ю. Я. Кулініч посів посаду директора Історико-революційного та архітектурного пам'ятника-музею “Косий капонір”, який на той час був зачинений на капітальний ремонт і не діяв. Впродовж 1986–1994 рр. вдалося провести значні реставраційні та ремонтні роботи приміщень, у результаті чого були створені виставкові зали та відновлено стилізований інтер'єр тюремний казематів та фортеці в цілому, а по мірі їх виконання – відкрити музей для відвідувачів. На початку 1990-х років на баланс музею були передані капонір № 1 та № 2 госпітальних укріплень, що дало змогу дирекції зніціювати перейменування музею в Історико-архітектурний пам'ятник-музей “Київська фортеця”. Після довгих підготовчих робіт виконком Київради у 1991 р. ухвалив рішення про зміну назви музею.

З 1988 р. музей “Косий капонір” став місцем засідань військово-історичного клубу “Слава Вітчизни”, завдяки укладеній домовленості про співробітництво між музеєм та організатором клубу В. І. Бузалом. Цей історичний клуб займався вивченням та історичною реконструкцією подій війни 1812 р. Спільними зусиллями клубу та музею було організовано та проведено виставку колекції військової мініатюри, яка супроводжувалася експонуванням гравюр, листівок та предметів військового побуту ХІХ–ХХ ст. У травні 1989 р. відбулося перше військово-історичне дійство, організоване київськими реконструкторами та музеєм-фортецею – “Інтербівуак”, у якому брали участь військово-історичні клуби з Австрії, Шотландії, Польщі, Угорщини, Росії та інших країн, що сприяло популяризації військової історії та поширенню руху історичної реконструкції в Україні, а також виникненню великої кількості військово-історичних клубів.

Окрім цього, зусиллями директора та співробітників музею проводилася активна робота з поповнення музейних фондів, а саме: на зберігання до музею надійшли унікальні експонати – печатки дивізії ім. Батька Махна і УНР. Невід'ємною частиною діяльності музею було проведення різноманітних мистецьких та історичних заходів (виставок, презентацій, концертів тощо).

У травні 1994 р. Указом Президента України Л. М. Кравчука Ю. Я. Кулінічу було присвоєно почесне звання “Заслужений працівник культури України” за значний особистий внесок у розвиток української культури та високу професійну майстерність.

У 1995 р., на підставі наказу Міністерства культури України, Ю. Я. Кулініч був переведений на посаду директора Державного історико-культурного заповідника “Качанівка” (с. Качанівка, Чернігівська обл.). На початок його роботи припав важливий і відповідальний період в історії заповідника – процес реставрації палацу, який здійснювався в рамках міжнародного проекту “Баварія–Україна”, за яким ремонтні роботи лівого крила палацу мала профінансувати німецька сторона, а правого крила – українська. Врешті було відреставроване тільки ліве крило палацу з великим обіднім залом та кімнатою В. І. Штернберга. В ньому ж була розміщена музейна експозиція із фондів заповідника – предмети меблів та побуту, живопис тощо. Окрім цього, був проведений капітальний ремонт “Будинку садівника” та реставрація фасаду Георгіївської церкви, яка знаходиться на території заповідника, а також у цей же час були розпочаті роботи з упорядкування та благоустрою парку заповідника з метою відновлення його вигляду за часів Тарновських.

За сприяння та особистий внесок у розвиток і відновлення культурної спадщини Ю. Я. Кулініч був відзначений Повноважним представником Парламенту Баварії Алоїсом Глюком пам’ятною відзнакою під час перебування останнього з робочим візитом до заповідника.

За пропозицією директора була відновлена традиція родини Тарновських – влаштування в палаці свята новорічної ялинки для дітей місцевої школи, яка продовжується і дотепер. Слід також зазначити, що за ініціативи директора на День незалежності України у 1995 р. вперше на флагштоку палацу Тарновських замайорів прапор України.

Відродження Качанівської садиби та парку сприяло зростанню зацікавленості до заповідника, що відобразалося у збільшенні числа відвідувачів та кількості екскурсій. До Качанівки з’їжджалися з усієї України та із-за кордону помилуватись красою одного із зразків палацо-паркового мистецтва XVIII–XIX ст. Так розпочався шлях до відновлення його давнього статусу – культурного та мистецького осередку України.

В липні 1999 р. Ю. Я. Кулініча було призначено на посаду директора Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва України (далі – ЦДАМЛМ України), і з цього часу розпочалася нова віха у його професійній діяльності – пов’язана із архівною справою.

У 2000 р. Ю. Я. Кулінічем було започатковано новий напрям у галузі користування документами музичних фондів НАФ та ініційовано в межах Міжнародного музичного фестивалю “Київ Мюзік Фест” (за сприяння директора фестивалю І. Карабиця) проведення у Національній філармонії України (м. Київ) та Чернігівському обласному філармонійному центрі фестивалів та концертних програм концертів за музичними творами, які зберігаються в ЦДАМЛІМ України, насамперед з фонду “Матеріали діячів західноєвропейського мистецтва і літератури XVI–XIX ст.” (Ф. 441).

У зв’язку із передаванням у 2001 р. матеріалів цього фонду (5119 од. зб.) із ЦДАМЛІМ України до Державної бібліотеки в Берліні, за ініціативою Юрія Яковича було створено страховий фонд (Ф. 441) у вигляді мікрофільму на 5517 кадрів, який зберігається в архіві.

Під час робочої зустрічі українських та німецьких експертів для підготовки передавання з України до ФРН архіву Зінгакадемії в Берліні (ф. 441), Ю. Я. Кулініч як співголова групи українських експертів виступив із пропозицією, яка згодом була погоджена, залишити на постійному зберіганні в архіві-музеї 34 од. зб. унікальних музичних творів М. Березовського, Д. Паїзіелло, А. Лоллі, Й. Ельсера, чия діяльність пов’язана з вітчизняною культурою. Таким чином, уперше в реституційній практиці із одного архівного фонду утворилося два ідентичних фонди, що уможливило збереження цінних архівних документів НАФ.

Директор архіву-музею був також автором проекту “Музичні академії в ЦДАМЛІМ України” спільно з Всеукраїнським благодійним фондом “Українське філармонійне товариство”. Окрім цього, здійснив ряд важливих заходів щодо зміцнення матеріально-технічної бази архіву-музею, а саме: ремонт експозиційних залів, приміщення реставраційного центру, забезпечення архіву-музею сучасним експозиційним обладнанням тощо, що сприяло перетворенню архіву-музею в активно діючий культурний і мистецький центр, який здійснював різноманітні виставкові проекти, концертні програми та музичні заходи. Яскравим прикладом став Київський дитячий музичний фестиваль “Золоті зерна України”, відбірковий тур якого проходив у концертній залі архіву-музею.

Через те, що архів-музей почали відвідувати відомі українські та закордонні діячі культури і мистецтв, директор втілює у життя проект – “Стіна автографів”: на одній із стін виставкових приміщень архів-музею залишають свої відгуки та побажання видатні відвідувачі, серед яких: політики – В. Ющенко, В. Чорномірдин, представники дипломатичних установ: Повноважні послы Німеччини та Швейцарії, діячі культури, мистецтва, науки: Б. Ступка, А. Радзіховський,

Ю. Збандут, В. Бродський, Н. Світлична, В. Шевчук, О. Шалімов та ін.

Юрій Якович активно сприяв вдосконаленню та впровадженню в практику архіву-музею автоматизованої інформаційно-пошукової системи документів, зосереджених у фондах ЦДАМЛМ України, а також був у складі редакційної колегії I-го тому та одним із авторів-упорядників II-го тому путівника по фондах і колекціях ЦДАМЛМ України, які побачили світ у 2003–2004 рр.

Директор архів-музею був пристрасним поборником збереження та поповнення фондів архіву, тому у 2000 р. за сприяння української діаспори за кордоном було опубліковано в українській діаспорній пресі (газетах “Свобода” та “Гомін України”) звернення ЦДАМЛМ України до закордонного українства із закликом передавати на зберігання до архіву архівні колекції та зібрання. Завдяки зусиллям Ю. Я. Кулініча, спрямованим на встановлення контактів та налагодження переговорного процесу з майбутніми фондоутворювачами, часто через приватне листування, а також у результаті тісної співпраці архіву-музею із Національною комісією з питань повернення в Україну культурних цінностей та Державною службою контролю за переміщенням культурних цінностей через державний кордон, вдалося поповнити НАФ архівними документами відомих діячів культури і мистецтва, як-от: В. Вовк, І. Багряного, Б. Подолянка, Е. Андрієвської, М. Бутовича, Г. Мазуренко, Л. Дражевської, І. Веселовського, М. Зерова, Г. Черінь, М. Шпака, О. Корнійчука, Г.-І. Карклія, Ю. Косача, В. Коротича, Н. Світличної та ін.

У 2003 р. Ю. Я. Кулініч був нагороджений почесною відзнакою Міністерства культури і мистецтв України “За досягнення в розвитку культури і мистецтв”, а у 2004 р. обраний Головою Спілки архівістів України, яку він очолював до 2009 р.

У 2006–2007 рр. Ю. Я. Кулініч працював заступником директора Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України.

Маючи досвід роботи із закордонним українством та питаннями, пов’язаними із поверненням та передаванням в Україну архівної україніки, Ю. Я. Кулініч був призначений на посаду директора новоствореного Центрального державного архіву зарубіжної україніки (далі – ЦДАЗУ) у листопаді 2007 р. З його діяльністю пов’язаний період становлення архіву у 2008–2009 рр., формування його структури, підбір кваліфікованих кадрів, налагодження зв’язків з українськими та зарубіжними інституціями, а також першими надходженнями до архіву. На початку 2008 р., у рамках співпраці із світовою українською спільнотою, архівом було підготовлено “Звернення до світового українства”, яке було

розіслано до ряду міжнародних громадських організацій, зокрема Світового Конгресу Українців, Європейського Конгресу Українців, Союзу Українських Організацій Австралії та ін. з метою інформування про новостворену архівну інституцію. В свою чергу, після звернення керівника архіву Ю. Я. Кулініча до міністра В. С. Огризка, усі посольства та дипломатичні служби України отримали від МЗС України доручення всебічно сприяти діяльності ЦДАЗУ в комплектуванні документами архівної україніки.

Найбільшим здобутком роботи архіву на той час стало передавання у 2008 р. на зберігання до архіву колекції документів із Словаччини – т. зв. “Пряшівської колекції”, що висвітлюють життя та діяльність української еміграції у Чехословаччині у міжвоєнний та воєнний періоди. На зберігання до архіву ці документи були передані громадянином Словаччини на умовах анонімності за сприяння Генерального консульства України у Пряшеві (Словаччина) в особі Є. Перебийніса. У результаті науково-технічного опрацювання було сформовано 19 архівних фондів (ф. 2–19, 26), з яких –8 фондів особового походження (ф. 3–10), 10 фондів, документи яких були об’єднані в архівні колекції (ф. 2, 11–19), 1 фонд сформований з метричних книг (ф. 26) та бібліотечний фонд, який складається з 413 книг та брошур (ф. 1). Документи цієї колекції стали фондовою основою ЦДАЗУ, що поклато початок функціонування першої профільної архівної установи, спрямованої на зберігання архівної україніки.

У 2009 р. Ю. Я. Кулініч залишив ЦДАЗУ у зв’язку із досягненням граничного віку перебування на державній службі, а у 2010 р. був запрошений приєднатися до колективу новоствореного Державного історико-меморіального заповідника “Бабин Яр”, де на посаді заступника директора з наукової роботи займався веденням наукової діяльності установи, зокрема архівною евристиккою та дослідженням архівних фондів, пов’язаних із темою Бабиного Яру; брав участь у підготовчій роботі з присвоєння заповіднику статусу “національного”, який було йому надано у 2013 р.

У 2016 р. Ю. Я. Кулініч був нагороджений відзнакою Української православної церкви Київського патріархату – медаллю “За жертвенність і любов до України”.

Якщо простежити професійний шлях Юрія Яковича, то можна помітити одну закономірність: він розпочинав роботу в установах, які потребували змін, і внаслідок його вдалого керівництва та підтримки колег і друзів, вони з часом ставали справжніми перлинами культурної спадщини українського народу, осередками мистецького, культурного та наукового життя України і залишаються такими і донині. За який би нездійснений проект не брався Ю. Я. Кулініч – все було “приречене”

на успіх, а це демонструє рівень його професійних знань та особистих якостей.

Ю. Я. Кулініч зробив беззаперечно значний внесок у становлення та розвиток української культури, збереження та примноження національної спадщини України, популяризацію історичного знання, і це свідчить про непересічність постаті. Його життя – це зразок самовідданого служіння своїй справі, високої моральності та мудрості, ініціативності та ідейності, амбітності та креативності, пошуку нових рішень, вірності громадянській позиції та любові до своєї країни!

Многая літа!